

TÜCAUM I. Coğrafi Bilgi Sistemleri Çalıştayı Raporu

The report of TÜCAUM I. Geographical Information Systems Workshop

Ali Özçağlar, Rüya Bayar, Kerime Karabacak¹

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara.

Gelişen teknolojiye paralel olarak, kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşan Coğrafi Bilgi Sistemleri, bugün pek çok bilim ve bilim dalına hizmet ederken, özel sektörde ve kamu sektöründe yaygın olarak kullanılmaktadır. Çok farklı tanımlanabilmekle birlikte Coğrafi Bilgi Sistemleri; coğrafi verinin toplanması, depolanması, işlenmesi, yönetimi, sorgulanması, analiz edilmesi ve sunulması fonksiyonlarını yerine getiren donanım, yazılım, coğrafi veri, yöntemler ve nitelikli insan bileşenlerinin bir araya gelmesidir. Tanım bu kadar geniş olunca coğrafyacılar, yazılım mühendislerine kadar coğrafi veri ile ilgilenen sosyal ve fen alanındaki pek çok disiplin Coğrafi Bilgi Sistemlerini kullanmaktadır. Geniş bir kitleyi ilgilendiren bu konu, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezinin 24-25 Nisan 2014 tarihlerinde düzenlediği I.Coğrafi Bilgi Sistemleri Çalıştayı ve Proje Yarışması'nda Kamu, Özel Sektör ve Coğrafya Bölümlerinden katılımcılar arasında ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

Kamu kurumlarında ve Özel Sektörde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin kullanımı, sorunları ve çözüm önerilerinin ele alınması, Türkiye'deki Coğrafya Bölümlerinin yaptığı çalışmaların bu sorunların giderilmesinde ne derece rol oynayabileceğinin tespiti amacıyla gerçekleştirilen bu çalıştayda, ayrıca özellikle Coğrafya Bölümü öğrencileri için Coğrafi Bilgi Sistemleri konusunda farkındalık yaratarak onları bu konuda biraz daha bilinçlendirmek ve farklı illerdeki Coğrafya Bölümlerinden öğrencilerin yaptıkları çalışmalarını bir araya toplayabilmek adına, 5 farklı konuda atölye çalışması yapılmış ve Türkiye'deki farklı Coğrafya Bölümlerinden lisans ve lisansüstü öğrencilerinin hazırladığı 22 proje sunulmuştur.

24-25 Nisan 2014 tarihlerinde DTCF'de düzenlenen I. Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Proje Yarışması'na DTCF Coğrafya Bölümü ile İstanbul Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Samsun 19 Mayıs Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Uşak Üniversitesi Coğrafya Bölümlerinden 40 civarında konuk öğrenci ve İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hüseyin TUROĞLU, Doç. Dr. Hasan ÖZDEMİR, Afyon Kocatepe Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ünal YILDIRIM, Sakarya Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Mehmet Fatih DÖKER; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğünden Şube Müdürü Aslı Ölmez, DSİ Gn. Md. CBS Şube Müdürü Kemal SEYREK, Karayolları Gn. Md. Coğrafi Bilgi Teknolojileri Şubesi Müdürü Özgenç USLU; ayrıca, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün, Tarım Sigortaları Genel Müdürlüğü'nün ve Enerji Bakanlığı'nın CBS ile ilgili uzmanları ile ESRI TÜRKİYE-İŞLEM GIS Şirketler Grubu, BAŞARSOFT, NETCAD, INTERGIS, NOKIAHERE firmalarının temsilcileri ve çok sayıda davetli katılmıştır (Foto 1).

¹ İletişim Yazarı: kkarabacak@ankara.edu.tr

Foto 1: TÜCAUM I. Coğrafi Bilgi Sistemleri Çalıştayı ve Proje Yarışması'ndan bir görüntü.

Çalıştayın açılış konuşmalarını TÜCAUM Müdürü Prof. Dr. Ali ÖZÇAĞLAR ve Ankara Üniversitesi, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK yapmışlardır. Prof. Dr. Ali Özçağlar, gelişen teknolojiye paralel olarak, kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşan Coğrafi Bilgi Sistemlerinin, bu gün pek çok bilim dalına hizmet ederken, kamuda ve özel sektörde yaygın olarak kullanıldığını, “Coğrafi Bilgi Sistemleri” ve “Planlama” ikilisinin coğrafyacılar için başlıca çalışma alanı haline geldiğini, coğrafyacıların başlıca sorununun mesleki tanınırlık olduğunu, CBS konusunda donanımlı oldukları halde iş bulmada sıkıntı çeken coğrafya bölümü mezunlarına kamuda ve özel sektörde istihdam imkânı tanınmasının gerekli olduğunu belirtmiştir.

Foto 2 ve 3: Açılış konuşmalarından görüntüler

Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK de Eğitim Yönetiminde ve Planlamasında da kullanılabilen Coğrafi Bilgi Sistemlerinin bugün eğitimden sağlığa pek çok alana hizmet verdiğini, bu nedenle çalıştayı Ankara Üniversitesi ile kamu ve özel sektör işbirliği açısından önemini vurgulayarak özellikle CBS konusunda yeterli donanım kazanan coğrafyacıların mesleki tanınırlık konusundaki sorunlarının çözülmesinde kamu ve özel sektör temsilcilerinden işbirliği, yardım ve desteğinin sağlanması gerekliliğini vurgulamıştır.

Çalıştayı “Kamu Kurumlarda Coğrafi Bilgi Sistemleri” başlıklı ilk oturumuna Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğünden Şube Müdürü Aslı Ölmez, DSİ Gn. Md. CBS Şube Müdürü Kemal SEYREK, Karayolları Gn. Md. Coğrafi Bilgi Teknolojileri Şubesi Müdürü Özgeç USLU katılmışlardır. İlk Konuşmayı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğünden Şube Müdürü Aslı Ölmez yapmış Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğünün çalışmaları hakkında bilgi vermiştir. Ölmez, Genel Müdürlüğün asıl hedefinin Coğrafi verinin bir kez üretilerek herkes tarafından kullanılabilmesinin sağlanması olduğunu belirterek, Bu kapsamda, Ulusal CBS veri standartlarının sağlanması ve Kent Bilgi Sistemlerinin oluşturulması konusunda çalışmalardan söz etti ve özellikle yerel yönetimlerden elde edilen verilerde standartlar olmadığını, buna bağlı olarak ulusal veri standartlarına ulaşmanın zorluklarını anlattı. Coğrafi Bilgi sistemlerinin multidisipliner olduğunu vurgulayan Ölmez, Coğrafyacıların ve Coğrafi bilgi sistemleriyle ilgi üniversite mezunlarının kendilerini Kent Bilgi Sistemleri konusunda geliştirerek bu açığı kapamalarında yardımcı olabileceklerini söyledi. İkinci konuşmacı DSİ Gn. Md. CBS Şube Müdürü Kemal SEYREK, Genel Müdürlüğün ve CBS Şube Müdürlüğünün işleyişi hakkında ayrıntılı bilgiler verdikten sonra, kendi ürettikleri veriler dışında pek çok veriyi kamu kurumlarından alarak kullandıklarını bu nedenle veri standartlarının mutlaka belirlenmesi ve sınıflandırılması gerektiğini açıkladı. CBS kullanımı konusunda yeterli personelin önemini vurguladı. Bunu bugünkü koşullarda birer haftalık hizmet içi eğitimlerle sağlayabildiklerini belirtti. Kamu Kurumlarında CBS başlıklı oturumun son konuşmacısı Karayolları Gn. Md. Coğrafi Bilgi Teknolojileri Şubesi Müdürü Özgeç USLU da Genel Müdürlükte ve Şube Müdürlüğünde CBS'nin yaygın olarak kullanıldığını belirterek kullanım alanları hakkında bilgi verdi. CBS'nin veri envanteri oluşturulması ve yatırımların doğru şekilde yapılıp yapılmadığının mekansal analizlerle tespitinde yoğun olarak kullanıldığını belirtti. I. Oturumun sonundaki tartışma bölümünde katılımcılar özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, CBS Şube Müdürlüğü bünyesinde açılması düşünülen 15.000 CBS operatörü ve CBS Uzmanı konularında bilgi aldılar ve şartlarını tartıştılar. Aynı şekilde DSİ ve Karayolları Genel Müdürlükleri temsilciliklerine de Coğrafyacı istihdamı ve stajyerliği konularında sorular yöneltilerek cevaplar alındı. Bu oturumun sonunda şu sonuçlara varıldı:

Kamu Kurumlarının nitelikli CBS personeline ihtiyacı vardır. Kurumlar bu ihtiyaçlarını şimdilik mevcut personellerini eğiterek gidermeye çalışmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, CBS Genel Müdürlüğü bu ihtiyaca yönelik Mesleki Yeterlilik Kurumu'na CBS operatörü ve CBS Uzmanı konusunda yeterlilik tanımlaması üzerinde girişimlerde bulunmuştur. Coğrafyacılar da bu kapsamda belirlenecek sınava girmeye meslek dalları arasında yer almıştır. Ancak belirlenen bölümlerin CBS operatörü belgesi alması zorunluluğu olup olmadığı netlik kazanmamıştır. Staj konusunda tüm temsilciler yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir. Ortak yargı, Üniversitelerin Coğrafya Bölümlerinden yada diğer bölümlerden böyle bir donanımla mezun olmak bir artı olmakla birlikte, bireylerin kendilerini kamu ihtiyaçlarına yönelik olarak geliştirmelerinin çok önemli olduğudur.

Çalıştayı “Coğrafya Bölümlerinde Coğrafi Bilgi Sistemleri” başlıklı II. Oturumu TÜCAUM Müdürü Prof.Dr. Ali Özçağlar'ın konuşmasıyla başlamıştır. Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümündeki tarihsel gelişimini anlatan Prof.Dr. Ali Özçağlar, Coğrafi Bilgi Sistemlerinin bugün bilgisayar teknolojisi ile birlikte yürütülmesinin Coğrafya çalışmalarına hız kazandığını, Coğrafyanın ilişki kurma prensibinin bu sistemde ön plana çıktığını ve senteze ulaşmayı kolaylaştırdığını vurgulamıştır. Oturum, Prof.Dr. Hakan Yiğitbaşoğlu'nun CBS'nin Türkiye'deki Gelişimi ile ilgili konuşmasıyla devam etmiştir. İlk

zamanlarda, Coğrafi Bilgi Sistemlerinin yüksek maliyetler gerektirmesi nedeniyle üniversitelerde CBS gelişiminin kişisel ilgiye dayalı olarak başladığını ve geliştiğini, projelerle yaygınlaştığını belirtmiştir. Günümüzde Türkiye'deki Coğrafya Bölümlerinde yaygın olarak kullanılmaya başladığını, pek çok Coğrafya Bölümünde CBS derslerinin önemli bir yere sahip olduğunu ancak, CBS'nin amaç mı? Araç mı? olduğu konusunun tartışılmasının önemli olduğunu vurguladıktan sonra, bugün Coğrafya Bölümlerinin bu konuyla ilgili Kamu Kurumlarında ve Özel sektördeki personel ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte eğitim verdiklerini belirtmiştir. Bu oturumda Prof.Dr. İhsan Çiçek, Mesleki yeterlilik Kurumunun belirlediği CBS operatörü ve CBS uzmanı kadrolarına Coğrafya Bölümlerinin agretasyonu ve Coğrafya Bölümleri için CBS'nin önemini anlatmıştır. Coğrafyacılar arasında CBS'nin hızla gelişen bilgisayar teknolojilerine, kolay taşınabilir olmasına, bir uzmanlık gerektirmede de salt merakla uygulanabilir olmasına bağlı olarak popülerleştiğini ancak CBS'nin doğru algılanıp yönetilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Coğrafyacıların, Coğrafya yaparak CBS'nin içinde yer alması zorunluluğunu dile getirmiştir. Veri üretiminin, standartlarının ve doğruluğunun sağlanması ile verinin alansal dağılımında doğru yöntemlerin üretilebilmesinin Coğrafyacıların coğrafi bilgilerini doğru kullanmalarıyla mümkün olabileceğini söylemiştir. Prof. Dr. İhsan Çiçek, Coğrafyacı olarak Mesleki Yeterlilik Kurumunun belirlediği Seviye 4, Seviye5 ve Seviye 6'ya Coğrafyacının geniş perspektifi ile bakıldığında kolay adapte olunabileceğini, bunun için Coğrafyadan kopmadan kriterleri yerine getirmek gerektiğini vurgulamıştır. Bunun için de öncelikle Mesleki tanımlamanın yapılmasının ardından Coğrafya Bölümlerinin programlarını ele alıp belirli yeterlilikler çerçevesinde düzenlemesinin ve Coğrafyacı kimliğinin iyi belirlenmesi gerekliliğinin önemli olduğunu belirtirken Coğrafyacıların sahip olduğu Coğrafi bilgiyle Seviye 6 ve üstü tanımlamalarda yer alabileceğini söylemiştir. Belirlenen bu seviyelere agretite olmanın iyi Coğrafya yaparak mümkün olabileceğini vurgulamıştır. Prof.Dr. Hüseyin Turoğlu da Türkiye'deki 25 Coğrafya Bölümündeki ders programları ve CBS ders yeterlilikleri üzerine yaptığı konuşmada Coğrafya Bölümleri arasında bir uyum olmadığını belirtmiş bunun için Öğretim üyesi, öğrenci, fiziki mekan ve bunları destekleyecek idari yapı yeterliliklerinin sağlanması gerekliliğini belirtmiştir. CBS konusunda ders veren öğretim üyelerinin sadece bu konuda uzmanlaşması ve hızlı gelişen teknolojiye ayak uydurabilmesi için standartlarını yükseltmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Öğrenci profilinin de çok önemli olduğunu söyleyen Prof.Dr. Hüseyin Turoğlu öğrencilerin sadece ders saatleriyle sınırlı kalmayıp bu konuda kendilerini geliştirmek üzere çalışmalarını ve coğrafi bilgilerini kullanmayı öğrenmeleri gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin bu ders dışı çalışmalarında yardımcı olacak kaynakların eksikliğine de değinen Prof.Dr. Hüseyin Turoğlu, CBS nin salt harita oluşturmak olmadığını, mekânsal analiz araçlarını çok iyi kullanmak olduğunu vurgularken, bu bilginin bir haftalık kurslarla öğretilmeyeceğini bu araçları doğru kullanmak için Coğrafi temele ihtiyaç duyulduğunu açıklamıştır. Coğrafyanın mesleki tanımının yapılmasının Kamuda ve özel sektörde çalışabilmesi için çok önemli olduğunu söyleyen Turoğlu, aynı zamanda yapılacak sınavlarda herkese eşit koşulların sağlanmasını ve bu sınavların CBS yeterliliğini ölçebilir olmasının öneminden söz etti.

Çalıştay'ın öğleden sonraki oturumlarında özel sektörden katılımcılar çeşitli yazılım uygulamaları ile kendi yazılımları hakkında ayrıntılı bilgiler verdiler, katılımcıları yenilikler hakkında bilgilendirdiler. CBS ile Özel Sektör temsilcileri, hâlihazırda Coğrafyacı istihdam ettiklerini ve edebileceklerini vurguladılar. Bu konuda ESRI TÜRKİYE'den Fatih OCAK "Esri Türkiye ve Esri Teknolojisi"; BAŞARSOFT'tan Eray Sanlı "Hayatı Kolaylaştıran CBS Projeleri"; NETCAD'den-Tunç Emre TOPTAŞ "İleri Konumsal Analizler"; NOKIA HERE'den Tekinalp KURT "Nokia Here Maps Hakkında"; "CBS ve Navigasyon Teknolojileri", "Harita Toplulukları ve Katkıları", "Map Creator", IMU Here Araç Tanıtımı"; INTERGIS'den Bora AKKAYA "Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Hidroloji" konularında sunumlar yaptılar. Çalıştay süresince bu şirketler açtıkları stantlarla yazılımları hakkında bilgi vermeye devam ettiler.

Çalıştay'ın II. Günü; I. CBS Çalıştayı ve Proje yarışmasına katılan ve katılımcı oylarıyla belirlenen ilk 10 proje jüri ve katılımcılar huzurunda sunulurken CBS ve Kartografya Salonunda 3D

Yüzey Analizleri ve Arc Scene Uygulamaları; Hidroloji Uygulamaları; Yer Seçimi Uygulamaları; CBS Web Uygulamaları ve Story Map Kullanımı ve **Sıcaklık** ve Yağış Haritalarının Hazırlanması konularında öğrencilere atölye çalışmaları yaptırıldı. Gün sonunda; jüri tarafından yapılan değerlendirme sonucunda: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünden Mehmet BUĞU, Mücahit GÜLLÜER, Onurcan BACAĞ ve Erdiç KARAKELLE'nin ortaklaşa hazırladıkları **“Boğaziçi Köprüleri'nin İstanbul Arazi Örtüsüne Etkileri ve 3.Köprü İçin Beklenenler”** adlı proje birincilik; Ali Bakır'ın hazırladığı **“Yoroz Burnu'nda (Beşikdüzü-Trabzon Arasında) Yükselti, Bakı ve Yarıma Derecesinin İklim Elemanları Üstündeki Etkisi”** adlı proje ikincilik; Ankara Üniversitesi DTCF Coğrafya Bölümünden H.Hande Gökten'in hazırlamış olduğu **“Çanakkale Zaferinde Etkili Olan Coğrafi Faktörlerin CBS ile Analizi”** adlı proje üçüncülük ödüllerini aldılar (Foto 24). Çalıştay, değerlendirme toplantısı ve Kapanış konuşmalarıyla son buldu.

Foto 2: Proje Yarışması ödül töreni

